

Katedra Prawa Karnego UJ
Adam Janisławski

Problem wykonywania obowiązku osobistego stawiennictwa w przypadku wyjazdu skazanego bądź ukaranego za granicę.

Obowiązek osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce osoby skazanej, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, w czasie trwania imprezy masowej nakładany jest przez Sąd na skazanego lub ukaranego łącznie ze środkiem karnym w postaci zakazu wstępu na imprezę masową na podstawie art. 65 ust. 3 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 20 marca 2009 r.¹ (dalej: b.i.m.) w przypadku wykroczeń lub art. 41b § 2 k.k. w przypadku przestępstw. Sąd, orzekając zakaz, powinien określić rodzaje imprez masowych (w wypadku wykroczeń – rodzaje masowych imprez sportowych lub meczów piłki nożnej), w czasie których ukarany jest zobowiązany do osobistego stawiennictwa w jednostce Policji, w tym nazwy dyscyplin sportowych, nazwy klubów sportowych oraz zakres terytorialny obowiązywania orzeczonego środka.

Problem wykonywania tego środka karnego w przypadku wyjazdu skazanego bądź ukaranego za granicę jaki występuje obecnie na gruncie ustawy b.i.m. uwidocznił się przy rozpatrywaniu przez Sąd Najwyższy sprawy o sygn. akt IV KK 227/10.² W stanie faktycznym przedmiotowej sprawy wobec sprawcy wykroczenia z art. 21 ust. 1 pkt. 3 dawnej ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych³ orzeczono na podstawie art. 22 ust. 2 w zw. z art. 22 ust. 5 powołanej ustawy środek karny w postaci zakazu wstępu na masowe imprezy sportowe w postaci meczy piłki nożnej rozgrywanych na terenie miejscowego stadionu na okres 2 lat i w trybie art. 22 ust. 4 tejże ustawy nałożony został na niego obowiązek osobistego stawiennictwa we właściwej dla miejsca zamieszkania jednostce organizacyjnej Policji w czasie trwania wyżej opisanych masowych imprez sportowych. Ukarany wypełnił jednak ten obowiązek jedynie jeden raz stawiając się w miejscowej Komendzie Powiatowej Policji, natomiast w późniejszym okresie już na komendzie się nie stawił gdyż przebywał wówczas w Irlandii.

Miejscowy Sąd Rejonowy w związku z powyższym uznał prawomocnym wyrokiem oskarżonego za winnego popełnienia występku z art. 244 k.k. Następnie w wyniku kasacji złożonej przez Prokuratora Generalnego w/w orzeczenie stało się przedmiotem rozważań SN.

Jednakże problem wykonywania obowiązku osobistego stawiennictwa w przypadku wyjazdu skazanego bądź ukaranego za granicę uwidocznili nie stał się przedmiotem rozważań składu orzekającego, który skupił się zamiast tego na problemie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisu prawa karnego materialnego - art. 244 k.k., polegającego na błędnej wykładni, iż zachowanie oskarżonego polegające na nie zastosowaniu się przez niego do orzeczonego wyrokiem sądu obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji w czasie trwania meczów piłki nożnej wypełnia znamiona tego występku, podczas gdy czyny oskarżonego, w dacie orzekania w niniejszej sprawie, nie podlegały penalizacji co było sprzeczne z art. 1 § 1 k.k., w myśl którego warunkiem koniecznym ustalenia, że dana osoba dopuściła się przestępstwa jest to, aby jej zachowanie realizowało znamiona czynu zabronionego określone w konkretnym przepisie ustawy.

Ze zgromadzonego w toku postępowania przygotowawczego w niniejszej sprawie materiału dowodowego, a w szczególności z wyjaśnień podejrzanego Z. wynika, iż nie dopełnił on obowiązku stawiennictwa w kolejnych wskazanych w akcie oskarżenia terminach, w których rozgrywane były mecze, gdyż przebywał wówczas za granicą - w Irlandii. Nie był więc on wobec powyższego w stanie pojawić się na meczach co do których sąd orzekł wobec niego zakaz wstępu a w efekcie nie złamał nałożonego przez sąd zakazu. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy *„obowiązek stawiennictwa nie jest samodzielnym środkiem karnym”*. Jest on natomiast środkiem karnym komplementarnym wobec zakazu wstępu na imprezę masową, który to zakaz w rozpatrywanej sytuacji nie został w istocie naruszony. Tymczasem po nowelizacji wprowadzającej art. 244 a k.k., stan faktyczny taki jak w przedmiotowej sprawie, prowadzi do sytuacji, w której naruszenie jedynie komplementarnego środka karnego, pomimo fizycznej niemożliwości naruszenia samodzielnego środka wobec którego jest to środek komplementarny, będzie wiązało się z takimi samymi konsekwencjami co naruszenie owego samodzielnego środka karnego.

Tym niemniej konieczne jest aby zwrócić uwagę ustawodawcy iż obecne polskie uregulowanie określające sposób zachowania się odpowiednich organów wobec zmiany miejsca zamieszkania przez skazanego bądź ukaranego zawarte w § 4 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 sierpnia 2009 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego komendanta Policji w czasie trwania imprezy masowej⁴ o treści: *„Komendant powiatowy Policji właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby, o której mowa w § 3: (...) 2) w przypadku zmiany miejsca jej*

zamieszkania przesyła informację wraz z dokumentacją dotyczącą wykonywania obowiązku stawiennictwa komendantowi powiatowemu Policji właściwemu ze względu na nowe miejsce zamieszkania osoby."⁵ nie jest zharmonizowane z traktatem (układem) z Schengen. Nie jest ono albowiem możliwe do zastosowania w przypadku zmiany miejsca zamieszkania na inny kraj strefy Schengen. Nazwa urzędu komendanta powiatowego Policji jest charakterystyczna dla państwa polskiego a co za tym idzie odnosi się do urzędów funkcjonujących na terenie Polski. Na chwilę obecną nie ma zaś podstawy prawnej, który wskazywałaby komendantowi powiatowemu Policji procedurę przesłania odpowiedniej informacji wraz z dokumentacją do jego mniej lub bardziej dopasowanego pod względem jurysdykcji odpowiednika z innego kraju.

Traktat z Schengen do którego Polska przystąpiła w dniu 21 grudnia 2007 roku,⁶ znosi kontrolę osób przekraczających granice między państwami członkowskimi układu i gwarantuje swobodę przepływu osób wewnątrz tzw. strefy Schengen obejmującej obecnie 22 kraje. Traktat ten jest jednym z filarów idei Unii Europejskiej co podkreśla fakt, iż przyjęcie przepisów wynikających z układu z Schengen jest jednym z wymogów uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej przez kraj kandydujący.

Natomiast wyżej opisany stan prawny prowadzi do sytuacji, w której zmiana miejsca zamieszkania wykraczająca poza obręb Polski przez osobę na której ciąży obowiązek stawiennictwa jest obciążona dodatkowymi i raczej niezamierzonymi przez ustawodawcę dolegliwościami. Wobec uregulowań traktatu z Schengen taki stan rzeczy w istocie stoi w sprzeczności z prawem Unii Europejskiej. Dodatkowo taka sytuacja jest poważnym ograniczeniem wolności osobistej w postaci ograniczenia konstytucyjnej⁷ wartości swobody przemieszczania się.

Ponadto jeśli przyjrzeć się przepisom regulującym występowanie do państw członkowskich Unii Europejskiej o wykonanie polskich orzeczeń oraz występowanie takich państw o wykonanie orzeczenia w Polsce⁸ zamieszczonym w rozdziałach 66, 66a, 66b, 66c oraz 66d k.p.k. razić musi brak odpowiednich uregulowań środków opartych na pozbawieniu bądź ograniczeniu praw, wprowadzonych do kodeksu karnego w ostatnich latach w tym m.in. zakazu wstępu na imprezę masową oraz obowiązku osobistego stawiennictwa. W tym kontekście idealną możliwością naprawy tej sytuacji wydaje się konieczność przyjęcia niezbędnych środków mających na celu wykonanie Decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków i decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia w celu nadzorowania

przestrzegania warunków zawieszenia i obowiązków wynikających z kar alternatywnych (2008/947/WSiSW)⁹ do dnia 6 grudnia 2011 r. W ust.1 art. 4 w/w decyzji ramowej wśród kar alternatywnych (do których niewątpliwie zaliczyć należy obowiązek osobistego stawiennictwa)¹⁰ wymienia w pkt. e) nakaz stawiania się w określonym czasie przed określonym organem.

Najważniejszym w kontekście rozpatrywanego problemu przepisem przedmiotowej decyzji ramowej jest art. 5 określającym kryteria przekazania wyroku i w stosownych przypadkach, decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia. W ust. 1 tego artykułu takim kryterium jest zgodne z prawem stałe miejsce pobytu osoby skazanej w kraju do którego wyrok ma być przekazany. W ust. 2 dotyczącym przekazania do państwa w którym osoba skazana nie ma miejsca stałego pobytu, warunkiem takiego przekazania jest z jednej strony wnioski osoby skazanej, z drugiej zaś zgoda właściwego organu tego państwa. Ust. 3 zaś nadaje państwom członkowskim prawo określenia w formie deklaracji pod jakimi warunkami ich właściwe organy mogą zgodzić się na przekazanie w przypadkach, o których mowa w ust. 2, którą to deklarację na podstawie ust. 4 przekazać mają Sekretariatowi Generalnemu Rady w celu jej udostępnienia.

W związku z powyższym zasadnym jest zaapelować do ustawodawcy o jak najszybsze przyjęcie niezbędnych środków mających na celu wykonanie decyzji ramowej 2008/947/WSiSW aby osoba obciążona obowiązkiem osobistego stawiennictwa miała możliwość, zmiany miejsca zamieszkania na inny kraj w ramach strefy Schengen.¹¹

¹ Ustawa z dn. 20 III 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, Dz.U. Nr 62, poz. 504.

² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2010 r., opublikowany w BPK 6/10, poz. 1.2.8., <http://www.sn.pl/orzecznictwo/bpk/1006/2010-06.pdf>

³ Dz. U. 2005, nr 108, poz. 909 ze zm.

⁴ Dz.U. 2009 nr 125 poz. 1039.

⁵ Warto w tym miejscu zauważyć, iż w uregulowaniu tym zabrakło również odpowiedzi na dwa pytania :

1) Skąd skazany bądź ukarany ma wiedzieć o odbywanych meczach? (nie sformułowana została żadna procedura informowania o terminach stawiennictwa na komendzie),

2) Skąd właściwy komendant powiatowy ma wiedzieć że skazany bądź ukarany zmienił swoje miejsce zamieszkania? (nie sformułowana została żadna procedura informowania komendanta o takiej zmianie).

⁶ W przypadku lotnisk i granic morskich przystąpienie nastąpiło dopiero w dniu 30 marca 2008 r.

⁷ Art. 52 Konstytucji.

⁸ Dz.U.97.89.555.

⁹ Dz.U.U.E.L.08.337.102.

¹⁰ W myśl pkt. 4 art. 2 decyzji ramowej 2008/947/WSiSW kara alternatywna: „oznacza karę inną niż kara pozbawienia wolności, środek polegający na pozbawieniu wolności lub grzywna, nakładającą nakaz lub polecenie.”

¹¹ Na marginesie warto wskazać, iż do dnia dzisiejszego ustawodawca nie rozwiązał problemów interpretacyjnych pojawiających się przy okazji interpretacji pojęcia „osobiste stawiennictwo”. Problem ten przedstawiony został w sposób wyczerpujący w artykule A. Janiśławskiego oraz B. Kwiatkowskiego

zamieszczonym w Czasopiśmie Prawa karnego i nauk penalnych z. 1. r. 2010, p.t. *Analiza krytyczna ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych.*